

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

Oglaš se računa po tarifi v petiti; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana, osmrtnice in javnozahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu: ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema upravitelstvo ulice Molino picolo št. 3, II. nadst. Odpriete reklamacije so prosto pošiljne.

V edinosti je moč!

Dr. Ferjančič o programu nove vlade.

(Dalje.)

Opozorjam na to zategadelj, ker stoji danes na čelu učne uprave mož, ki je svoj čas znal z neverjetno hitrostjo in zoper voljo občinskega zastopa ustanoviti v Ljubljani nemške ljudske šole. Upam, da bo s primerno hitrostjo postopal zoper sramočenje vladnih naredeb od strani goriškega obč. zastopa.

Dovolite mi tudi nekoliko besed o usodi našega jezika v uradu. Povsod — izvzemši morda deželno kranjsko — se nasprotuje rabi našega jezika v uradu. To nasprotovanje se kaže zlasti s tem, da uradniki nečejo in da jih nihče ne sili izjave strank zapisovati v le-teh jeziku in nadaljnje postopanje po tem uravnati. Spoznal sem, in to se tudi v naj-novejšem času ni premenilo, da je to vprašanje na Štajerskem in na Koroškem stacionarno, da se kar nič ne makne, da zadnji čas celo nazaduje. Na Primorskem — v mislih so mi vsa tri sodna okrožja — se pritožujemo zaradi jako sporadične porabe našega jezika pri sodiščih in da se z našimi rojaki pri sodiščih obravnava posredovanjem tolmačev, se pritožujemo zaradi nezakonite in nepravilne sestave imenikov porotnikov, ker je postalo vsled tega subjektivno postopanje v zmislu še le nekaj mesecev starega ukaza bivšega pravosodnega ministra pri sedanjih razmerah na Primorskem pravi bič za urednike slovenskih časnikov.

Dovolj je, da sem to omenil. Veseli me, da stoji na čelu justični upravi prav tisti mož, ki je bil prej na čelu uprave tega ozemlja. On pozna razmere in naše pritožbe in je v zmislu vladnega programa dolžan, tem pritožbam ugoditi. Zakaj to, kar zahtevamo, je gotovo aktuvelno opravičeno, primerno razvoju in zakonito utemeljeno, to pa zahteva tudi pravičnost, katero je vlada postavila kakor krono na svoj program, to je postulat državnih osnovnih zakonov in konečno tudi dobre in zanesljive justice.

Iz raznih vzrokov ne bom govoril o tej stvari glede drugih upravnih vrst in se hočem sedaj le še izreči o pogojih, o katerih je vlada naredila zavisno izpolnitev naših želj. Rekla je, da vse, kar se stori, se bo moglo le zgoditi tako, „da se bo primeren ozir jemal na stališče, na historičnih momentih sloneče, in na dolgoletno, drugim narodom svetečo kulturo nemškega naroda“.

Gospod, ki je govoril v imenu češkega naroda, je vzel ta odstavek v roko, kakor artičoko, odtrgal list za listom, komentiral vsako besedo dokazuj, da se vse to ne strinja z razmerami in odnosi v Avstriji. Jaz sem mislil, da je to sklicevanje na nemško kulturo le ovinek, da bi se ne reklo to,

kar se je mislilo. Ko bi se bilo namesto „nemška kultura“ reklo „nemški narod“, zadelo bi se bilo jasno zoper člen 19. drž. osnovnih zakonov, ki pozna samo jednako-pravne narode. Zato se je naredil ovinek in se je govorilo o nemški kulturi.

(Konec prih.)

Politiške vesti.

V Trstu, dne 28. oktobra 1895.

Razprava o programu vlade se je zaključila včeraj v poslanski zbornici. Prvi je posegel v razpravo ministerski predsednik grof Badeni, da odgovori raznim govornikom, kojim ni ugajal njegov program. Izjavil se je približno tako-le: Govornik ne more trditi, da bi se bil programu vlade podtikal zmisel, ki ne bi bil v soglasju z istim; nasprotno: pripoznati mora hvaležno, da je z nekaterih strani bilo čuti vspodbudljivih besed, če tudi le pogojnega zaupanja. Govornik seveda ne more umakniti ničesar od tega, kar je rekel, tudi ne ničesar popraviti, tem manje, ker se je izrečno zavaroval proti očitanju prevzetosti; on je menil in tega menenja ni tudi izgubil pri razpravi, da to je na korist zbornice in tu zastopane prebivalstva, ako se poskuša postopati, kakor je nasvetoval ministerski predsednik. Po prepričanju govornika ne tiči v krepki vladi, ki ni vezana na nikako strankarsko formulo, ne-le nikaka nevarnost za parlament, ampak je v taki vladi celó jamstvo za ojačenje ugleda parlamenta, saj je vspeh jednega činitelja zavisen od sodelovanja in pomoči drugega. Zato govornik ne more najti v svojih besedah nikake škode za parlamentarno načelo, uverjen pa je, da pridemo prav gotovo do ojačenja zbornice, ako vlada vršila svojo nalogo. Zbornica ima še zadostno časa do zaključitve sedanje zakonodavne dobe, da bo mogla dokazati svojo zmožnost za delo po tolikrat že skušanem, patrijotiškem sodelovanju, in tako ovreči ona domnevanja, ki odrekajo zbornici to zmožnost. Ako reši zbornica vprašanja, ki so na dnevnem redu, v oni smeri, ki jo je označil govornik, pravično in dobrohotno, in tako pokaže svojo popolno moč za rešitev nujnih gospodarskih vprašanj, tako, da bo ugajalo državi in vsem slojem ljudstva, potem bodo doseženi vspehi prav gotovo plodonosno uplivali na razmerje med zastopniki prebivalstva in prebivalstvom. Ako vlada hoteli zbornico lojalno in brez predsodkov pritrditi nakanam, izraženim od vlade, potem se ne bo toliko govorilo o prevzetosti, o potiskanju parlamentarizma, ali celó o kakem pokroviteljstvu nad strankami, in to proti vladi, ki je jasno in v duhu državnih temeljnih zakonov prijavila svoje nakane gledé na narodnost, in ki je pravičnost proglasila kot svojo devizo.

Taki vladi vendar ni mogoče očitati, da

bi hoteli zapostavljati katerokoli pleme, ali da bi hoteli zamenjati jednako-pravnost narodov. Mi smatramo svojo nalogo zrelo in resno, nam ni do tega, da ohranimo sebe; svojih dolžnosti nimamo le pred očmi, ampak utisnena globoko v srce; zato nas ne morejo odvrniti od spolnjevanja istih nikake teoretiška razpravljanja, ampak korakali bomo naprej dobro vestjo, trdno vero in pogumno. In ker stoji naš cilj jasno pred nami in hočemo dospeti do tega cilja le po ravni poti, zato hočemo vztrajati popolnim prepričanjem pri smeri svojih idej, kakor sem si jo usodil označiti pred tremi dnevi. Ako se gibljemo le v splošnosti, ne dovršimo ničesar posebnega. Prosim, da bi mi verjeli, da se približamo jeden drugemu, kakor hitro zapustimo polje abstrakcije in splošnih načel ter da nas prav gotovo dovedejo skupaj življenje, njega potrebe, živa politika in sila. Zato dovolite mi, da zakličem strankam, zmožnim za pozitivno in zidajoče delovanje: Više nego menenje stoji dolžnost, ki se nam nalaga od dneva do dneva. Vzlic vsem geslom strank želim in se naadam, da se snidemo na polju konkretnega dela“.

Ne bi hoteli trditi, da je gosp. grof Badeni govoril sedaj jasneje nego prvokrat, kar je tem čudneje, ko je sedaj sam naglašal, da ne pridemo do ničesar, dokler se bomo gibal v splošnosti. Tudi sedaj smo čuli splošno opazko, da hoče biti vlada pravična vsem narodom, ali konkretnega nismo čuli ničesar, kako hoče vlada n. pr. izvesti jezikovno ravnopravnost, kako hoče rešiti prevažno češko vprašanje, kako hoče ustrezati kulturnim potrebam nemških narodov, kako hoče odpraviti krivice, ki se nam po obmejnih pokrajinah gode, ker nimamo svojih porotnih sodišč itd. Nekoliko napredka pa je venopaziti v današnji izjavi: g. ministerski predsednik je pač posebno naglašal, da vlada nima nikacij zavratnih namerov nasproti parlamentu in da hoče nasproti vsem narodom tako postopati kakor zahtevajo jasna določila zakonov, ni pa to pot omenjal nemške kulture! To bi bil že lep napredek v dobi treh dni, ako se je res uveril gosp. grof, da je se svojo prvo izjavo o nemški kulturi napravil veliko taktiško pogreško in da je po isti opazki zašel v protislovje se svojim lastnim programom, se svojo devizo pravičnosti. Ali pa je morda pri njem že toli dognana stvar, da nemškim narodom mora svetiti nemška kultura, da niti ni hotel zopet omenjati, kar je tako že kakor prebito: potem seveda bi morali smatrati včerajšnji molk grofa Badenija o blišču nemške kulture kot znamenje bodočih viharjih bojev. — Kar se pa dostaje razmerja med novo vlado in parlamentom, moramo pa po včerajšnjih izjavah odkrito reči, da je bila prva izjava jako nesrečno

sestavljena. Včeraj je bil grof vendar nekoliko bolj previden, označivši parlament jednakorodnim činiteljem, kojega ugledu nikakor neče škodovati nova vlada. Nočemo primerjati sedanjo s prvo izjavo, ampak konstatujemo le, da si je ves nezavisni svet tolmačil prvo izjavo tako, kakor da je hotel reči grof Badeni, da se parlament mora brezpogojno pokoriti njegovi volji. Včeraj je pa priliz nekoliko hladne vode v svojo kipečo čašo in to bode moral — uverjen naj bode — storiti še mnogokrat, ako hoče, da njegovo ministerstvo doseže večjo starost, kakor jo je doseglo koalicijsko ministerstvo.

Ko je završil ministerski predsednik, dalo se je zbrisati več govornikov. Poslanca Fournier in Engel sta izrekla svoje zadovoljstvo na izjavi, da vlada nikakor ne misli na to, da bi postavila parlament pod svoje pokroviteljstvo. Oba imenovana nemška levičarja sta se potegnila za važnost nemštva in za dosego narodnega miru med Čehi in Nemci. Malorus Romančuk je govoril o „nepravilnostih“, ki so se godile pri deželno-zborskih volitvah v Galiciji, rekši, da je bila vsa politika namestnika Badenija kvarna Malorusom. Poljaki so seveda ugovarjali govorniku. Resnica v oči bode. Posl. Hauck pogreša v programu vlade varstva obrti in malega moža. Na to se je zaključila razprava o programu vlade. Sedaj treba čakati, kakova bodo dejanja. Chi vivrà, vedrà!

Tržaška vprašanja. V poslanski zbornici so interpelovali poslanci Dobernig in tovariši radi plavža, kojega namenuje zgraditi pri Škednju kranjska industrijska družba, kar bi bilo na veliko škodo industriji v planinskih deželah. Interpelanti povprašujejo, da-li je res, da je vlada temu podjetju obljubila olajšav gledé davkov. — Posl. Burgstaller in tovariši so predlagali, naj bi se izdal zakon za povišanje aktivitetnih doklad državnim uradnikom in službenikom v Trstu. — Posl. Burgstaller in Luzzatto sta se baje predstavila raznim ministrom, da jima položita na srce razna tržaška vprašanja. Dobila sta baje jako ugodna zatrdila, zlasti gledé železniškega vprašanja; tudi gledé plavža da je pričakovati ugodne rešitve.

Socijalni demokratje in nova vlada. Predvčeraj so priredili socijalni demokratje na Dunaju 6 shodov, da izrečejo svoje menenje o novi vladi. Odpustiti hočejo grofu Badeniju minolost, ako izvede res, kar je obljubil. Moti pa se, ako meni, da bode mogel „voditi“ tudi socijaliste, ako obljubljena volilna preosnova ni bila drugega nego prevara. Vsi shodi so se razšli v lepem redu.

Iz Zagreba. V stranki prava je nastala kriza vsled govora odličnjaka te stranke, g. Folnegoviča, v oni mestni seji, ko so imenovali grof Khuena in grof Banffyja častnima občana zagrebskima. Očitajo mu namreč, da je govoril pre — madjarsko. Tako je prišlo do

V jutro vračal se je čez Toužetin, ter smehljal se ogledoval si nekaj časa posestvo Zemeckega.

VIII.

„To vam je vedno tega zvonjenja v tej Kamenici! Od božjega poludneva buče ti zvonovi, da je človeku že tesno. Danes teden ravno tako. — Komu pak zopet zvonijo, dedek! Od vas vendar nekaj izvemo, ali ko bodo tako-le zvonili vam, pa nam že ne boste prinašali novic“.

„Inu, zopet nekdo drugi!“ dodal je dedec Toužetinski; „dolgo z menoj ne bode trajalo. Vem, da delam tu le napotje, že bi rad napravil drugemu prostor, toda žena s koso si ne da ukazovati. Marjeta bila je mlajša kakor jaz, a že je revica tudi pod dnom“.

(Dalje prih.)

PODLISTEK.

Klarica iz farovža.

(Dalje.)

„To je zadolženo“.

„Ali vendar je več vredno, nego tvoja baraka. Torej tukaj pred temi pričami — vi odhajate, gospoda? Ne bojte se, da bi trebalo hoditi k sodišču zaradi tega pričanja! — pred temi pričami se zavezuje žid Benjamin, da bom namesto njega tržan Liboviški, ako moja žena Klarica pride sém peš do poln noči!“

„A gospod Zemecki se zavezuje, da bom namesto njega kmet v Toužetinu, ako njegova gospá sém ne pride!“

Zemecki je poklical služabnika in ta je po dolgem nagovaranju, in za obilno, v gotovini izplačano plačilo hitel v najhujši burji skozi les k Toužetinu.

Bilo je ob enajstih, ko se je povrnil Sam.

„Kje je moja žena?“ vprašal je Zemecki.

„V večer je šla od doma in se še ni vrnila doslej“.

„Kedo je to rekel?“

„Pestunja; ta je sama in edina pri hiši“.

Zemecki je obledel in pogledal na uro.

„Benjamin, ali mi dodaš eno uro?“

„Ne!“

„A Klarica mora peš priti sém?“

„Da!“

„Dobro! — pojdem sam po njo, do polnoči morava tukaj biti, ko bi jo imel tudi iz pekla iztrgati!“

In vzevši klobuk drvil je ven in bežal proti domu, kakor da je ravno izvršil umorstvo.

Skoraj brez sape planil je v sobo.

„Klarica, ali si tukaj?“

„Ni je!“ odgovorila je prestrašena pestunja.

„Kje je?“

„Ne vem“.

„Na katero stran je odšla?“

„Nisem gledala“.

Kakor nor begal je po vasi, po polju, v največji burji iskal, klical — Bog vé, kje je bila Klarica...!

Bilo je o poludvanajstih. Benjamin je poslušal. Ničesar ni bilo slišati. Pač tri četrtna na dvanajst — zunaj je lajal pes, — ali bil je nočni čuvaj, ki je šel mimo. Še pet minut, še dve — že bije ura dvanajsta — že je odbila. Sedaj pa le naj pride Zemecki! Benjamin je pogledal na osupnele goste, ko so navlaš tu počakali, oddahnili se je in razjasnilo se mu je blede lice.

